

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu
Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl mimo ústní jednání bez přítomnosti účastníků v senátu složeném z předsedy Radovana Suchánka a soudců Vojtěcha Šimíčka (soudce zpravodaj) a Jiřího Zemánka ve věci ústavní stížnosti stěžovatelky **STYLE BOHEMIA s.r.o.**, sídlem Zásada 207, zastoupené Martinou Nyklovou, advokátkou se sídlem Horní Branná 25, proti výroku II. a III. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 8. 2020 č. j. 32 Cdo 1186/2020-101, rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci ze dne 30. 10. 2019, č. j. 35 Co 147/2019-70, a rozsudku Okresního soudu v Jablonci nad Nisou ze dne 4. 3. 2019, č. j. 112 C 26/2018-45, za účasti **Nejvyššího soudu, Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci a Okresního soudu v Jablonci nad Nisou**, jako účastníků řízení,

t a k t o :

I. Výrokem II. a III. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 8. 2020 č. j. 32 Cdo 1186/2020-101, rozsudkem Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci ze dne 30. 10. 2019, č. j. 35 Co 147/2019-70, a rozsudkem Okresního soudu v Jablonci nad Nisou ze dne 4. 3. 2019, č. j. 112 C 26/2018-45, bylo porušeno právo stěžovatelky na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a právo, aby se stěžovatelka jako účastník řízení mohla účastnit jednání před soudem a aby se k věci mohla vyjádřit ve smyslu čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.

II. Tato rozhodnutí se proto ruší.

O d ů v o d n ě n í :

I. Průběh řízení před Ústavním soudem, podstatný obsah spisu a rekapitulace ústavní stížnosti

1. Ústavní stížností podanou podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky (dále jen „Ústava“) a ustanovení § 72 a násl. zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“) se stěžovatelka domáhá zrušení v záhlaví citovaných rozhodnutí, neboť má za to, že jimi bylo porušeno její právo na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“), jehož součástí je i právo, aby se stěžovatelka jako účastník řízení mohla účastnit jednání před soudem a aby se k věci mohla vyjádřit ve smyslu čl. 38 odst. 2 Listiny.

2. Z ústavní stížnosti a z vyžádaného soudního spisu Okresního soudu v Jablonci nad Nisou (dále jen „okresní soud“) sp. zn. 112 C 26/2018 vyplývá, že jmenovaný soud vydal v záhlaví citovaný rozsudek pro uznání, jímž stěžovatelce uložil povinnost zaplatit žalobkyni (společnost Lobkowiczské zámecké vinařství Roudnice nad Labem, s. r. o.) částku ve výši 133 886,96 Kč s úrokem z prodlení a rozhodl o náhradě nákladů řízení.

3. Toto rozhodnutí odůvodnil tím, že platebním rozkazem ze dne 23. 10. 2018, č. j. 112 C 26/2018-33, uložil stěžovatelce jako žalované povinnost zaplatit žalovanou částku, nebo aby podala proti tomuto platebnímu rozkazu odpor a - pro tento případ - se k žalobě vyjádřila ve lhůtě 30 dnů.

4. Stěžovatelka podala dne 8. 11. 2018 proti citovanému platebnímu rozkazu odpor a současně sdělila, že se k tvrzením obsaženým v žalobě vyjádří. Následně stěžovatelka dne 10. 12. 2018 okresnímu soudu sdělila, že nárok uplatněný v žalobě neuznává a svoje tvrzení doloží následným vyjádřením ohledně skutkového stavu a příslušnými podklady v rámci nařízeného jednání. Stěžovatelka má zájem dodat obchodní a účetní listiny, které se však aktuálně nacházejí u daňové poradkyně, která v době vyjádření stěžovatelky čerpala dovolenou, a proto stěžovatelka požádala o prodloužení lhůty k vyjádření o 30 dnů (č. l. 40). Dne 25. 1. 2019 stěžovatelka zaslala okresnímu soudu vyjádření, ve kterém opětovně označila nárok žalobkyně za nedůvodný, a to i z toho důvodu, že smlouvu o dílo, na kterou žalobkyně odkazuje, nepovažuje za dostatečně sjednanou co do obsahu i formy. Jediné, na čem se smluvní strany shodly, byla totiž údajně cena za jednu láhev naplněného produktu a jeho přibližné množství. Z e-mailové korespondence, kterou stěžovatelka hodlala předložit v rámci soudního řízení, však není zřejmé, že si strany dohodly též to, na co nyní žalobkyně odkazuje a v rámci dokazování je proto nutno skutečný obsah smlouvy o dílo prověřit (č. l. 43).

5. Okresní soud rozsudkem napadeným nyní projednávanou ústavní stížností zcela vyhověl, jelikož podle předmětné smlouvy o dílo měla stěžovatelka dodat 2 000 lahví a stočit do nich mošt převzatý od žalobkyně. Žalobkyně však od smlouvy o dílo po bezvýsledné reklamaci pro její podstatné porušení odstoupila, neboť mošt začal – zjednodušeně řečeno – plesnivět a stěžovatelka tak plnila vadně. Protože se stěžovatelka k tvrzením žalobkyně nevyjádřila, rozhodl okresní soud rozsudkem pro uznání podle ustanovení § 153a odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále též jen „o. s. ř.“)

6. K odvolání stěžovatelky Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci (dále jen „krajský soud“) rozsudek okresního soudu potvrdil a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení. Krajský soud odkázal zejména na § 114b odst. 1 o. s. ř., podle něhož platí, že vyžaduje-li to povaha věci, soud žalovanému usnesením uloží, aby se ve věci písemně vyjádřil a aby v případě, že uplatněný nárok v žalobě zcela neuznává, ve vyjádření vylíčil rozhodující skutečnosti, na nichž staví svoji obranu a k vyjádření připojil listinné důkazy, jichž se dovolává. Jestliže ovšem žalovaný bez vážného důvodu na výzvu soudu podle § 114b odst. 1 o. s. ř. včas nereaguje a ani ve stanovené lhůtě soudu nesdělí, jaký vážný důvod mu v tom brání, má za to, že nárok, který je proti němu uplatňován, uznává. V souladu s tím okresní soud stěžovatelku vyzval, aby se v případě podání odporu proti platebnímu rozkazu ve lhůtě 30 dnů písemně vyjádřila ve věci samé a aby vylíčila rozhodující skutečnosti, na nichž staví svoji obranu. Závěr okresního soudu, že se stěžovatelka zákonem požadovaným kvalifikovaným způsobem k žalobě ve stanovené lhůtě nevyjádřila a nastala proto fikce uznání uplatněného nároku, označil krajský soud za správný. S marným uplynutím lhůty pro písemné vyjádření ve věci samé přitom zákon podle § 114b odst. 5 o. s. ř. spojuje fikci, že nárok, který byl uplatněn, žalovaný zcela uznává. Na tom, že fikce uznání nároku nastala, nemůže tedy podle krajského soudu nic změnit ani to, že stěžovatelka se opožděně (tzn. po uplynutí soudem určené třicetidenní lhůty) ve věci písemně vyjádřila a vylíčila rozhodující skutečnosti, na nichž staví svoji obranu - byť se tak stalo ještě před vydáním rozsudku pro uznání. S ohledem na nastalou fikci totiž k takovému opožděnému vyjádření okresní soud nesměl přihlídnout. Okresní soud tedy postupoval správně, když nepřihlédl ke druhému vyjádření stěžovatelky doručenému dne 25. 1. 2019, jestliže lhůta k podání vyjádření skončila již dne 10. 12. 2018. Lhůtu ke kvalifikovanému vyjádření prý nemohl okresní soud ani prodloužit, neboť prodloužení takové lhůty přichází do úvahy jedině tehdy, rozhodne-li o něm soud kladně a takové rozhodnutí doručí žalovanému ještě před uplynutím původní lhůty k podání písemného vyjádření ve věci samé. Pokud totiž tato lhůta uplyne dříve – jako k tomu došlo v právě posuzovaném případě – nastane fikce uznání nároku bez dalšího a lhůta již nemůže být prodloužena.

7. Proti rozsudku krajského soudu podala stěžovatelka dovolání. Ve vztahu k rozsudku okresního soudu Nejvyšší soud dovolací řízení zastavil (výrok I.), ve zbývajícím rozsahu dovolání stěžovatelky odmítl (výrok II.) a rozhodl o náhradě nákladů dovolacího řízení (výrok III.). Nejvyšší soud uvedl, že se krajský soud při posuzování otázky splnění předpokladů pro vydání rozsudku pro uznání neodchýlil od judikatury Nejvyššího soudu, na kterou stěžovatelka odkazuje. Pokud totiž krajský soud v posuzované věci dospěl k závěru, že byly naplněny předpoklady pro vydání rozsudku pro uznání, neboť stěžovatelka se k výzvě vydané podle ustanovení § 114b odst. 1 o. s. ř. kvalifikovaným způsobem nevyjádřila a v takovém vyjádření jí nebránil vážný důvod, je závěr krajského soudu ve shodě s ustálenou judikaturou Nejvyššího soudu. S ohledem na stanovisko pléna Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS-st. 45/16 ze dne 28. 11. 2017 (ST 45/87 SbNU 905; 460/2017 Sb., všechna rozhodnutí Ústavního soudu jsou dostupná pod <http://nalus.usoud.cz>) posoudil Nejvyšší soud přípustnost dovolání stěžovatelky ještě z pohledu ochrany základních práv a svobod, avšak ani z tohoto hlediska nezjistil, že by rozhodnutí krajského soudu odporovalo judikatuře Ústavního soudu. V této souvislosti Nejvyšší soud stručně rozebral skutkové okolnosti nálezu sp. zn. I. ÚS 1024/15 ze dne 1. 8. 2016 (N 139/82 SbNU 229), které se podle jeho názoru odlišovaly od nyní posuzované věci. Ani nález sp. zn. IV. ÚS 1252/16 ze dne 6. 9. 2016 (N 167/82 SbNU 623) na věc stěžovatelky nedopadá, neboť tehdejší stěžovatelka – na rozdíl od nynější stěžovatelky – podala nedostatečné vyjádření v první třetině stanovené lhůty a soud prvního stupně tak měl dostatek prostoru pro to, aby ji na nedostatečnost jejího vyjádření upozornil. V právě posuzované věci však stěžovatelka otálela s vyjádřením a podala je až ve večerních hodinách posledního dne lhůty. Stěžovatelka rovněž okresnímu soudu nepředložila v jím stanovené lhůtě žádnou plnou moc pro právního zástupce, z čehož by šlo dovodit, že se hodlá žalobě skutečně bránit [srov. k tomu opačné okolnosti případu v nálezu sp. zn. II. ÚS 1298/17 ze dne 18. 8. 2017 (N 153/86 SbNU 553)]. Naopak stěžovatelka byla podle Nejvyššího soudu v přístupu k věci obstrukční a pasivní ve smyslu odmítavého usnesení Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 2308/19 ze dne 22. 10. 2019.

8. Stěžovatelka v ústavní stížnosti uvádí, že pro použití institutu rozsudku pro uznání v její věci nebyly splněny podmínky tak, jak je vymezil Ústavní soud ve své judikatuře – srov. k tomu např. nález sp. zn. Pl. ÚS 13/15 ze dne 31. 5. 2016 (N 93/81 SbNU 513; 211/2016 Sb.) k ústavnosti zákonné úpravy rozsudku pro uznání nebo již odkazovaný nález sp. zn. I. ÚS 1024/15. Z těchto (a mnoha dalších) nálezů podle stěžovatelky vyplývá, že jediným důvodem pro vydání rozsudku pro uznání je jen celková procesní obstrukce či pasivita žalovaného. Pokud naopak lze z chování žalovaného dovodit, že s žalobou nesouhlasí a hodlá se jí bránit, nelze vydat rozsudek pro uznání, neboť by tím byl dán rozpor se zásadami, na nichž stojí občanské soudní řízení. Účastníku řízení musí být podle stěžovatelky vytvořen prostor zaručující mu možnost účinně uplatňovat jeho námítky a argumenty v řízení před soudem. Obecné soudy v ústavní stížnosti napadených rozhodnutích argumentují pouze tím, že se stěžovatelka ve stanovené lhůtě kvalifikovaným způsobem nevyjádřila. Stěžovatelka, byť je právnickou osobou, je ovšem jen právním laikem a její vyjádření šlo nad rámec prostého nesouhlasu s uplatněným žalobním nárokem, když si hodlala opatřit účetní doklady a žádala o nařízení jednání před soudem, aby svůj postoj soudu mohla objasnit. Z toho proto nelze dovodit, že by se ve věci chovala obstrukčně nebo že by byla pasivní.

II. Vyjádření účastníků řízení

9. Nejvyšší soud ve vyjádření k ústavní stížnosti setrval na odůvodnění napadeného usnesení s tím, že podle jeho názoru vypořádal dostatečně všechny námítky stěžovatelky. Protože dovolání stěžovatelky nebylo přípustné, měla by být ústavní stížnost odmítnuta jako zjevně neopodstatněná, případně zamítnuta jako nedůvodná.

10. Rovněž krajský soud odkázal na odůvodnění svého rozhodnutí. Stěžovatelka se podle krajského soudu nevyjádřila ve lhůtě stanovené okresním soudem k věci samé a nevykládala rozhodující skutečnosti, na nichž staví svoji obranu. Skutečnost, že je právním laikem a v daném okamžiku neměla k dispozici účetní doklady, jí podle krajského soudu nebránilo sdělit okresnímu soudu, jaká tvrzení žalobkyně rozporuje. V ústavní stížnosti napadených rozhodnutích je rovněž vysvětleno, proč nepřipadalo v úvahu prodloužení lhůty k vyjádření, resp. proč nebyla stěžovatelka vyzvána k doplnění vyjádření.

11. Okresní soud uvádí, že se napadeným rozhodnutím nedopustil přepjatého formalismu, neboť ve věci stěžovatelky nastala ve smyslu § 114b odst. 5 o. s. ř. fikce uznání uplatněného nároku. Rozsudek pro uznání jako následek nevyhovění kvalifikované výzvě k vyjádření k žalobě sleduje legitimní cíl zvýšení efektivity a zrychlení soudního řízení. Uvede-li přitom žalovaný ve svém vyjádření pouze povšechná tvrzení bez konkrétního vysvětlení, nelze takové vyjádření pokládat za splnění výzvy ve smyslu § 114b odst. 1 o. s. ř. Pokud se žalovaný včasné na výzvu vydanou podle § 114b odst. 1 o. s. ř. nevyjádří nebo se vyjádří nedostatečně, má soud povinnost a nikoliv pouze možnost rozhodnout rozsudkem pro uznání, a to aniž by se zabýval materiální stránkou věci. Nevydání rozsudku pro uznání, ačkoliv pro takový postup byly splněny zákonné předpoklady, by sloužilo k důvodné námitce nedostatku spravedlivého procesu z pozice druhé strany řízení. Nad tento rámec okresní soud poznamenal, že i podle obsahu spisu byla stěžovatelka k nárokům žalobkyně i před podáním žaloby zcela pasivní.

12. Ústavní soud zaslal ústavní stížnost k vyjádření společnosti Lobkowiczské zámecké vinařství Roudnice nad Labem, s. r. o. (žalobkyně v původním řízení) s tím, že nevyjádří-li se ve stanovené lhůtě, bude mít Ústavní soud za to, že se vzdala postavení vedlejší účastnice řízení. Protože na tuto výzvu žalobkyně nijak nezareagovala, vycházel Ústavní soud z toho, že se uvedená společnost postavení vedlejší účastnice v řízení o ústavní stížnosti vzdala (§ 28 odst. 2 zákona o Ústavním soudu).

13. Vyjádření účastníků řízení Ústavní soud nezasílal stěžovatelce k případné replice, neboť tato zásadně nepřesahují rámec argumentace ústavní stížností napadených rozhodnutí a průběh dosavadního řízení.

III. Posouzení důvodnosti ústavní stížnosti

14. Podle čl. 89 odst. 2 Ústavy jsou vykonatelná rozhodnutí Ústavního soudu závazná pro všechny orgány i osoby. Z tohoto ustanovení, stejně jako ze samotné povahy a smyslu rozhodnutí Ústavního soudu, vyplývá, že zmíněná závaznost se vztahuje nejen na samotný výrok nálezu Ústavního soudu, nýbrž i na právní názor obsažený v odůvodnění rozhodnutí, který – má-li zobecňující potenciál – je závazný i při řešení procesně jiných, typově však shodných případů. Je tomu tak mj. proto, že jde ve svém důsledku o způsob sjednocování výkladu a aplikace ústavních norem. Vázanost obecných soudů právním názorem Ústavního soudu rezultuje rovněž z obecného principu rovnosti v právech podle čl. 1 věty první Listiny, neboť tato rovnost zakládá též právo na předvídatelné rozhodování v obdobných případech, čímž vylučuje libovůli při aplikaci práva. Za porušení principu rovnosti v právech je nutno v této souvislosti považovat zejména ty případy, kdy obecný soud neposkytne účastníkům ochranu jejich základních práv a svobod, ač již ve skutkově obdobných případech byla Ústavním soudem přiznána [srov. např. nálezu Ústavního soudu ze dne 18. 3. 1997 sp. zn. I. ÚS 70/96 (N 29/7 SbNU 191); nálezu sp. zn. Pl. ÚS 41/02 ze dne 28. 1. 2004 (N 10/32 SbNU 61; 98/2004 Sb.) a další].

15. Rozhodnutí Ústavního soudu – vedle specifického řízení o kontrole norem – tedy z tohoto pohledu představují závazná interpretační vodítka pro rozhodování ve skutkově a právně

obdobných věcech, od nichž je sice možné se odklonit, to ovšem pouze ve výjimečných a racionálně odůvodněných případech. Judikatura Ústavního soudu samozřejmě zavazuje rovněž samotný Ústavní soud, resp. jeho jednotlivé senáty, s výjimkou případu uvedeného v ustanovení § 23 zákona o Ústavním soudu, podle něhož dospěje-li senát v souvislosti se svou rozhodovací činností k právnímu názoru odchylnému od právního názoru Ústavního soudu vysloveného v nálezu, předloží otázku k posouzení plénu; stanoviskem pléna je senát v dalším řízení vázán. Obecná východiska o závaznosti judikatury Ústavního soudu se plně uplatní i v právě posuzované věci.

16. Jak je zmíněno již shora, Ústavní soud se v minulosti zabýval ústavností zákonné úpravy rozsudku pro uznání, přičemž v plenárním nálezu sp. zn. Pl. ÚS 13/15 ze dne 31. 5. 2016 [(N 93/81 SbNU 513; 211/2016 Sb)] potvrdil ústavní konformitu ustanovení § 114b odst. 5 o. s. ř., tedy nástupu fikce uznání nároku uplatněného žalobou, vedoucí k vydání rozsudku pro uznání, v případě absence včasného vyjádření na kvalifikovanou výzvu soudu dle § 114b odst. 1 o. s. ř. Zdůraznil, že tímto způsobem, tedy fakticky prohrou žalovaného, je sankcionována procesní pasivita a nedochází tudíž k omezení autonomie vůle (svobodné vůle) žalovaného. Dotčená právní úprava navíc sleduje významný legitimní cíl, a to projednání věci bez zbytečných průtahů (čl. 38 odst. 2 Listiny) a posiluje rovněž zásadu rovnosti účastníků řízení (čl. 37 odst. 3 Listiny), v souladu s níž nemá žalovaný možnost pouhou svou pasivitou prodlužovat řízení.

17. Z citovaného plenárního nálezu je však zároveň patrné zdůraznění významných následků institutu rozsudku pro uznání, který podstatně redukuje možnost uplatnění procesních práv žalovaného a zejména jeho práva rozporovat žalovaný nárok či tvrzení žalobce. Proto jeho vydání musí být vázáno na řádné, nepochybné a prokazatelné naplnění zákonných podmínek dle § 153a o. s. ř. [srov. nálezy sp. zn. III. ÚS 454/04 ze dne 30. 3. 2006 (N 75/40 SbNU 755)]. V nálezu sp. zn. IV. ÚS 2503/13 ze dne 1. 4. 2014 (N 49/73 SbNU 29) pak Ústavní soud doplnil, že dikce ustanovení § 114b odst. 5 ve spojení s § 153a odst. 3 o. s. ř. sice zdánlivě neposkytuje rozhodujícímu soudci prostor pro diskreci při jejich aplikaci, avšak obecná pravidla spravedlivého procesu musí být i v takovém případě aplikována tak, aby byla nejen zachována rovnost stran soudního sporu, ale i přístup k soudu.

18. V ustanovení § 114b odst. 5 o. s. ř. jde o právní fikci, jejímž důsledkem je vydání rozsudku pro uznání, ačkoliv žalovaný nárok fakticky neuznal. Již tato okolnost vyžaduje obezřetný přístup k použití rozsudku pro uznání, což nadto odpovídá i tomu, že právní fikce je v právu nástroj výjimečný, striktně určený k dosažení právní jistoty. Proto i relevantní komentářová literatura zmiňuje, že „[z]ákon v § 114b odst. 5 sankcionuje především nečinnost žalovaného a jeho neochotu přispět k tomu, aby bylo dosaženo účelu řízení, a nikoliv to, v jakém rozsahu a jak kvalitně se ve věci vyjádřil“ [srov. k tomu Drápal, L., Bureš, J. a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 až 200za. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 794]. Obdobně i podle důvodové zprávy [srov. sněmovní tisk číslo 257/0, III. volební období Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky (1998 – 2002), Důvodová zpráva, Zvláštní část, K části první – Změna občanského soudního řádu, K bodům 148 a 149 (§ 114 až 114b)], má dotčená právní úprava za cíl zabránit možnosti žalovaného prodlužovat soudní řízení svým záměrným jednáním: „[...] žalovaný, který nemá zájem na urychleném projednání věci, může opožděným podáním vyjádření k žalobě prodlužovat soudní řízení, popřípadě, nepodá-li vyjádření vůbec, znemožnit nebo alespoň ztížit řádnou přípravu jednání ze strany soudu. K odstranění těchto disproporcí v postavení žalobce a žalovaného se v novém § 114b navrhuje poskytnout předsedovi senátu oprávnění uložit [...] žalovanému usnesením, aby se ve věci písemně vyjádřil [...]“.

19. V již citovaném nálezu sp. zn. I. ÚS 1024/15 (srov. odst. 28 odůvodnění) k těmto obecným východiskům Ústavní soud doplnil, že pokud žalovaný na kvalifikovanou výzvu soudu odpoví, že žalobcův nárok neuznává a projeví zájem aktivně se účastnit projednání věci,

avšak obecné soudy shledají jeho vyjádření nedostatečně kvalifikovaným (neuvádějícím dostatečné skutečnosti, jejichž prokázání by mohlo vést k úspěchu žalovaného ve sporu), pak není namístě postupovat stejně, jako by se žalovaný na výzvu nevyjádřil vůbec, a aplikovat fikci uznání, nýbrž je nezbytné realizovat poučovací povinnost soudu podle § 118a o. s. ř. Naopak shledání nedostatečné „kvalifikovanosti“ vyjádření žalovaného a vydání rozsudku pro uznání lze podle Ústavního soudu akceptovat jen v případech nevyvolávajících pochybnosti o tom, že se žalovaný nehodlá řádně bránit nároku uplatněnému žalobou.

20. Takto přitom Ústavní soud formuloval odůvodnění svého vyhovujícího nálezu při hodnocení skutkových okolností případu, kdy tehdejší stěžovatelka na elektronický platební rozkaz spojený s usnesením obsahujícím tzv. kvalifikovanou výzvu dle § 114b odst. 1 o. s. ř. reagovala odporem, v němž mimo jiné poukázala na své nepříznivé finanční i celkově osobní poměry a zdůraznila, že s uplatněným nárokem nesouhlasí, protože podle ní se jedná o dluh třetí osoby, která by tak k jeho splnění měla být zavázána. Následně tehdejší stěžovatelka okresnímu soudu adresovala další podání, v němž uvedla, že věří, že jí bude zasláno předvolání k jednání soudu, aby mohla svůj postoj objasnit.

21. Ačkoliv si Nejvyšší soud byl tohoto nálezu Ústavního soudu vědom, kdy nezohlednění jeho východisek v obdobných případech by indikovalo porušení základních práv a svobod dovolatele a zakládalo by za podmínek vymezených ve stanovisku pléna Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS-st. 45/16 přípustnost dovolání, přesto se s nosnými důvody tohoto nálezu dopadajícími na nyní posuzovanou věc vypořádal neúplně. Přitom Ústavní soud nenachází – vázán nosnými důvody nálezu sp. zn. I. ÚS 1024/15 – přesvědčivé argumenty pro odlišení nyní posuzované ústavní stížnosti a okolností případu řešeného pod naposledy citovanou spisovou značkou Ústavního soudu. Jediným viditelným a podstatným rozdílem – byť jej důsledně žádný ze soudů uvedených v záhlaví tohoto nálezu sám neformuluje – je totiž pouhá okolnost, že stěžovatelka v nálezu sp. zn. I. ÚS 1024/15 na výzvu soudu reagovala před uplynutím poskytnuté třicetidenní lhůty, kdežto nynější stěžovatelka na výzvu reagovala těsně před jejím uplynutím. Vzhledem ale k tomu, za jak výjimečný nástroj plénum Ústavního soudu rozsudek pro uznání považuje (a jediné v intencích výjimečnosti jeho praktického uplatnění jej shledává ústavně konformním), pak ovšem nelze onu odlišující distinkci spatřovat ani v této okolnosti.

22. Rovněž v nyní projednávané věci se totiž stěžovatelka vyjádřila v soudem stanovené lhůtě a z jejího vyjádření je v obdobném rozsahu jako tomu bylo ve věci rozhodované nálezem sp. zn. I. ÚS 1024/15 zřejmé, že se žalobě hodlala bránit. Ústavní soud v opakovaně zmiňovaném nálezu sp. zn. Pl. ÚS 13/15 rovněž uvedl, že „v případě vážných důvodů, bránících žalovanému ve vyjádření, postačí k odvrácení (alespoň dočasněmu) vydání rozsudku pro uznání tyto důvody soudu sdělit“ (bod 35). Právě to přitom stěžovatelka v nyní projednávané věci učinila, když dne 10. 12. 2018 okresnímu soudu sdělila, že nárok uplatněný v žalobě neuznává a svoje tvrzení doloží obchodními a účetními listinami, které se však nacházely u daňové poradkyně, která v době vyjádření stěžovatelky čerpala dovolenou. Proto stěžovatelka požádala o prodloužení lhůty k vyjádření o 30 dnů, na což však okresní soud nijak nezareagoval a rozhodl rozsudkem pro uznání.

23. Okresní soud proto podle Ústavního soudu v nyní hodnocené věci pochybil, nenařídil-li jednání a zde stěžovatelku o případných nedostacích jejího vyjádření a jejích tvrzení nepoučil; naopak nesprávně vydal rozsudek pro uznání, ač pro to nebyly splněny podmínky. Ani jeden ze soudů ostatně v nyní ústavní stížnosti napadených rozhodnutích šířeji nevysvětluje svůj závěr [který např. Nejvyšší soud formuluje vlastně jen velmi nepřímým odkazem na odst. 8 odůvodnění nálezu sp. zn. IV. ÚS 842/16 ze dne 19. 7. 2016 (N 134/82 SbNU 179)], že ze strany stěžovatelky jde jen o obstrukční taktiku (náznak odůvodnění je v tomto směru obsažen až ve vyjádření okresního soudu k ústavní stížnosti – srov. rekapitulaci shora – což však z hlediska posouzení ústavnosti rozhodnutí samotného nemůže být zcela dostačující).

Krajský ani Nejvyšší soud přitom uvedené pochybení okresního soudu nenapravily. To za situace, kdy i do budoucna musí obecné soudy za vyjádření zabraňující vydání rozsudku pro uznání považovat každou reakci žalovaného, v níž uvede alespoň nějaký věcný argument na svou obranu proti žalobou uplatněnému nároku a projeví o řízení zájem.

24. Vydání rozsudku pro uznání tak zůstane ve shodě s předchozí závaznou judikaturou zdejšího soudu vyhrazeno jen těm případům, kdy žalovaný na výzvu nereaguje buď vůbec, nebo v reakci neuvede žádný věcný argument na svoji obranu (nepostačí tedy jen prosté tvrzení, že žalovaný uplatněný nárok neuznává), případně soud na základě úvahy, kterou v rozsudku pro uznání přesvědčivě odůvodní, dospěje k závěru, že neúplné vyjádření žalovaného je v konkrétním případě vedeno jen snahou o oddálení rozhodnutí ve věci samé.

25. Ústavnímu soudu pro důvody uvedené shora tedy nezbylo, než výše uvedená rozhodnutí obecných soudů zrušit podle ustanovení § 82 odst. 3 písm. a) zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, neboť jsou rozporná s judikaturou Ústavního soudu. Došlo tak k porušení práva stěžovatelky na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny, jehož součástí je i právo, aby se stěžovatelka jako účastník řízení mohla účastnit jednání před soudem a aby se k věci mohla vyjádřit ve smyslu čl. 38 odst. 2 Listiny. Takto rozhodl bez přítomnosti účastníků a bez ústního jednání, neboť měl za to, že od něho nelze očekávat další objasnění věci (§ 44 zákona o Ústavním soudu).

26. Ústavní soud pro úplnost uvádí, že plénum svým nálezem sp. zn. Pl. ÚS 13/15 do textace právní úpravy rozsudku pro uznání nezasáhlo, podalo však její ústavně konformní výklad. V záhlaví citovaná rozhodnutí proto v konfrontaci se samotnou textací zákona ob stojí, neobstojí však – a to je rozhodující – nahlížena výkladem, k němuž se plénum Ústavního soudu přiklonilo. Z principu imperativu ústavně konformního výkladu právních předpisů přitom plyne, že za situace, kdy jsou myslitelné vícere výklady gramatické dikce zákona, je nutno volit pouze výklad takový, který není protiústavní, tzn. nevede k protiústavním důsledkům. Právě k vymezení toho, který z možných výkladů je ústavně souladný, přitom slouží judikatura Ústavního soudu. V daném kontextu proto nemohou obstát odkazy okresního soudu na judikaturu Ústavního soudu (vydanou před citovaným plenárním nálezem Ústavního soudu), podle níž by nevydání rozsudku pro uznání, ačkoliv k tomu byly v dané věci splněny zákonem stanovené předpoklady, bylo porušením práva na spravedlivý proces.

P o u ě n í : Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat (§ 54 odst. 2 zákona o Ústavním soudu).

V Brně dne 12. ledna 2021

Radovan Suchánek
předseda senátu

Za správnost vyhotovení:
Jana Kadlečková